

Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філос. наук, доцент,
професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології поліцейської
діяльності Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ НОВОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність соціального прогнозування для побудови моделі подальшого розвитку українського суспільства пов'язана із необхідністю державного прогнозування та розробки програм економічного і соціального розвитку України. Для розбудови пріоритетних напрямів соціального розвитку країни є необхідність дослідити специфіку прогнозування української національної ідентичності та вплив української національної ідентичності на формування сучасної картини суспільства та перспективи розвитку соціальних процесів України. Науково-технічний прогрес призвів до виникнення і розвитку багаточисленних концепцій про шляхи руху людського суспільства. Серед цих концепцій можна виокремити апологетичний, ліворадикальний, реформістський.

Багаточисленні представники цих теорій нерідко виходили з поглядів детермінованих соціальним середовищем, в якому вони знаходилися, обумовлених економічними, політичними, національними факторами їх буття. На прикладі аналізу специфіки української національної психології, важливо розглянути взаємозв'язок соціального прогнозування з специфікою української національної ідентичності. Проблема соціального прогнозування є однією із важливих і актуальних проблем сучасного суспільнознавства. Шляхи прогресу, пошуки моделей суспільств майбутнього вийшли на передній план у наукових дослідженнях різних країн. Відповіді на найгостріші питання про шляхи соціального прогресу у різних країнах - різні. Це різномайття думок обумовлено специфікою історичного буття народів, що населяють нашу планету, а також специфікою національно-психологічних рис притаманних окремим етносам. Кожна країна конструє певну картину світу, детерміновану історичним, соціальним, культурологічним буттям свого середовища. У процесі соціального прогнозування особливо значну роль відіграють форми і методи історичних пояснень, які розкривають сутність історичної реальності і які ефективно себе проявляють лише у сукупності.

Питанням соціального прогнозування, на жаль, приділяється недостатньо уваги як у вітчизняній, так і у зарубіжній науковій літературі. Особливо бракує публікацій, у яких би розглядалася ця проблематика у контексті її

взаємозв'язку з національною психологією. Дослідження феномену соціального прогнозування у контексті національної психології допомагає встановити найбільш впливові чинники. Соціальний світ реалізує себе як багаторівнева ланка різних соціальних організмів. Усі соціальні інститути пов'язані немов частини у єдине ціле. Будь-які зрушення в одній частині призводять до загальної дезорганізації. Соціальні структури взаємно впливають, створюючи тим самим соціальну картину, де невеличкі соціальні одиниці є підґрунтям більш великих. Усі соціальні одиниці конструюють соціальні структури у якості стабільних патернів взаємного зв'язку, ролей, розміщення; усі вони мають забезпечувати стабільність суспільства и привнести гармонію та порядок у життя індивідуумів. Соціальні інститути є також взаємно пов'язані та діють на підставі взаємовпливу. Дисфункція одного із соціальних інститутів неминуче веде до колапсу іншого. Національне суспільство є однією із найбільших соціальних одиниць сучасної моделі суспільного світу та включає населення людей, яке зазвичай мешкає в межах певної географічної території, пов'язане спільною ідеєю та є суб'єктом певної політичної влади.

У гуманістичних науках, розпочинаючи від Конфуція і закінчуючи сучасними концепціями розвитку суспільства, в різні історичні епохи висувалися різноманітні теорії, які розглядали майбутні шляхи розвитку суспільних відносин. Причому, справедливо підкреслюється у багатьох дослідженнях, присвячених цій проблемі, значення соціального моделювання для соціального прогнозування. Відмічається, що через моделі вивчається найбільш ймовірний розвиток тих чи інших суспільних явищ. Дослідники стверджують, що соціальне моделювання передбачає три етапи в дослідженні: Перший: формалізація досліджуваного явища і конструювання відповідного аналогу. Другий етап: пошук проблеми і її рішення шляхом співставлення з аналогом. Третій етап: використання отриманого результату стосовно до суспільного явища, яке вивчається. При цьому передбачається, що загальні принципи соціального моделювання ті ж самі, що і моделювання взагалі. Проте потрібно враховувати, що соціального моделювання має свою специфіку обумовлену специфікою і складністю суспільних процесів.

Вчені виділяють наступні типи соціального моделювання: 1) моделювання суспільних явищ і процесів шляхом використання відповідних теорій, які одночасно співпадають з її верифікацією, так як дозволяють порівнювати функціонування моделі з реальними соціальними процесами; 2) моделювання агрегатних соціальних показників, які мають багато спільного зі складною екстраполяцією; 3) моделювання будь-якого конкретного суспільного процесу, а також поведінки людей у конкретних ситуаціях. Перші два типи передбачають створення математичної моделі процесу, що аналізується у вихідній або проміжковій стадіях. Третій тип передбачає створення матеріального аналогу.

При застосуванні вище названих типів соціального прогнозування потрібно мати на увазі специфіку соціальних явищ, їх відмінність від природ-

ничо-наукових досліджень. При соціальному прогнозуванні завжди треба приймати до уваги феномен людського фактору, що на різних етапах може вплинути на особистість людини, зокрема і суспільства в цілому.

Вважаємо за необхідне підкреслити, що соціальне прогнозування щодо нової моделі української національної психології та перспективи розбудови нового українського суспільства має здійснюватися на принципах дослідження повного, всебічного взаємозв'язку та взаємовпливу усіх соціальних інститутів та соціально-культурних факторів. Такий підхід передбачає використання принципу плюралізму із застосуванням таких методів як діалектичний, порівняльний, метод сходження від абстрактного до конкретного та метод єдності історичного і логічного. Серед методів історичної реальності потрібно приділити особливу увагу історико - генетичному, історико - порівняльному, історико - типологічному та історико – систематичному методам. Специфіка розглянутої проблеми передбачає вживання не тільки філософських, але також і загальнонаукових, міждисциплінарних методів. Гносеологічна основа соціального прогнозування – здатність людини спиратися на наукове обґрунтуванні принципи, методи і засоби пізнання. Важливий фактор прогнозування – знання закономірностей суспільного розвитку і механізму їх дії. Соціальне прогнозування ґрунтується на певних принципах, які повинні враховуватися при формуванні прогнозів.

Список використаних джерел:

1. Ballantine Jeanne H., Roberts Keith A., Korgen Kathleen Odell. *Our Social World: Condensed: An Introduction to Sociology*. SAGE Publications, 2019. 592 p.
2. Гнатенко П.І., Скиба Е.К. Соціальне прогнозування в контексті української національної психології. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*, Дніпро, № 3(1), С.22-35.